
HONOR LABOR VALOR
AVE
MARIA
GRATIA
PLENA
EN LAS ASTURIAS DE SANTILLANA
EX-LIBRIS
FRANCISCO DE LA GUERRA

THESES
PRO GRADU BACCALAUREATUS

IN MEDICINA,

QUAS,

AUSPICE DEO,

ET PRAESIDE

D. D. JOS. HIPPOLYTO UNANUE

ANATOMES P. P.

SUSTINEBIT

JOSEPHUS URRETA, BACCALAUREUS PHYSICUS

REGII ANATOMIAE AMPHITEATRI

ALUMNUS,

IN REG. AC PONTIF. DIVI MARCI

ACADEMIA.

DIE 4 JULII ANNI CIↃIↃCCCIV.

LIMAE TYPIS ORPHANORUM.

Turget enim Chocolata cibo, pinguique redundat
Sulphure, quod stomachi contritum viribus, amplum
Suppeditat Chyli fontem; fit larga cruoris
Materies, nervosque exudanti irrigat aura.

Geoffroy.

REGIAE. AC. PONTIFICIAE

LIMANAE. DIVI. MARCI. UNIVERSITATI

PRISCA. FUNDATIONE. SCIENTIARUM. CULTU

INGENIORUM. PRAECOCI. DIVITE. VENA

OMNIUM. NOVI. ORBIS. LITERARUM. INSTITUTIONUM

PRINCIPI. ET. MAGISTRAE

HAS. HYGIENAE. AGRICULTURAE. THESES

MATERIES. PROSPECTU. IUCUNDA

STUDENTIBUS. FACILIS. SAPIENTIBUS. AMOENA

OMNIBUS. UTIBILIS

PERPETUUM

AMORIS. REVERENTIAE. ET. GRATITUDINIS

MONIMENTUM

ERGA. MATREM. LONGE. PIENTISSIMAM

CONSECRAT

JOSEPHUS. URRETA

TITULARIS MEDICA.

Sub torrida zona degentibus, Potio Indica vulgo Chocolate, saluberrima.

1. ACADEMICUM MEDICINAE specimen daturo thema quod Scholae, et Facultatis legibus pareret, Publico prospiceret, decebat eligere. Hoc tempore, quo tot vtilia, exculta, post belli strepitus Europae eduntur, circa Naturalem Historiam optima: aliquid nobis proprium, luce dignum erat cogitandum. Menti thesauros Americae naturales ad delectum versanti, ecce Chocolatae potus, exemplari idoneus, conditiones impleturus sese obtulit vltro. Nulla seligendi mora Nectar Indicum accipimus, praestantem eius vsum Dissertationi subiicimus, *Americanis proficuum, salutarem asserimus.* Eo lubentius quo vnus aut alter ex Medicis nostris, et incolae non pauci illum vana formidine, noxa imaginaria extimescunt, damnant. Metus inanes, phantasmata serio vt excutiantur, oportet species, quae Chocolatae compositionem ingrediuntur, perspectas habere: singularum vires, effectus in corpus humanum, quidquid amabili connubio iunctim efficiant dignoscere; quid denique variis eius praeparan-

di rationibus, aut pro potu, et cibo conficiendi modis differat rimari, perpendere.

2. Species innumerae primis ab America detecta temporibus Chocolatae compositionem ingredientes, omnes tribus exceptis obsoleverunt, nobis horridae, incongruae, nocentes expertae. In Europae Septentrionalis Populis (a) persistant Epidendrum Vanilla, Caryophillus, Ambra, quae sapore pungente, odore peruicaci fuerant exclusae. Iuste hisce a compositione amandatis, supersunt tres, Cacao, Saccharum, Cinnamomum: primus substantia grisea, pingui, leuiter amara, valde nutriens, traditione, nullo periculo facto, in stomacho digestioni resistere dicitur. Nec alio praeter Chocolatae condimento mensis apponitur. Saccharum concretum salino-oleosum notissimum, vsus immensi, cibis in, et ex-tra corpus resoluendis, condiendis, praeparandis aptissimum, caetera salia antecellit, acida, austera, amara corrigit, animalia, et vegetabilia á corruptione tuetur, illo ab scorbuto incolumes viuimus. Cinnamomum specierum aromaticarum prima, stimulo, et fragrantia, stomachi et neruorum sustentaculum, esculentis, et potulentis apposite miscetur, gratiam, energiam conciliat, effectus secundat.

3. Quomodo haec vniantur, quid sociata praestent iam opus est videre. Sed ante, vt quibus Chocolata cordi est obsequar, aliqua curiosa, scitu digna, alibi non reperiunda in Tabulis apponam.

(a) *Linneus, Potus Chocolatae, Dissertatione habita Vpsaliae, anno* 1765.

Theobroma in variis vtriusque Americae locis nata, seminum magnitudine, forma, duritie, aliisque accidentibus variat; quibus substantia magis vel minus oleosa, aromatica obseruatur, hinc illincve elegans habetur. Cacao naturae et prestantiae estimandae scala Hispanis, et Americanis eadem est; at vltimi in illa delectu peritiores. Eius gradus dant 1. Soconuzco. 2. Cucuta. 3. Caraccia. 4 Dariena. 5 Panama. 6. Magdalus fluvius. 7. Machalia. 8. Moxia. 9. Reliquae abditae Peruuiae Siluae, quarum vna vel altera vt Chachapolitana, et Juanicencis varietates fert rarissimas. 1. nucleis magnis colore, et consistentia amygdalinis rigidis corticibus: 2. nucleis paruulis rubellis, teneris pellicula obtectis, qui difficile torrentur, in lapide difluunt, et nisi aliis mixti, non indurescunt.

4. In primo contenta nucleis magnis, cylindro-elipticis, fuluis compactis, oleo diuitibus; in octauo nucleis paruis subrotundis nigricantibus, solidis, oleosis; vtraque plus sacchari egent, et cinnamomi. Caeteris multiplici varietate diuersis propria cuique condimenti ratio; sed cum haec diuersorum palato, stomacho vbiquaque aptari debeant, nullibi de iis lex certa ferenda. Ast ubilibet de torrefactione lata esse debet: ex illa namque virtus, energia, sapor Chocolatae pendent. Altior texturam adgreditur, vrit, principia actiua euertit: demissior cruda, indigesta, visceribus nocentia relinquit: media tutissima. Qualis vero huiusce aestimandae norma? Nuclei arena mixti, testa igne supposito, rutabulo agitati urgentur ad momentum vbi leni manus affrictu decorticationem pati incipiant. Necessariae quamtumuis

fluxae operationi, Chocolatarii nostri par studium non adhibent; immo illam insectantur, quia granorum inter lapides subactionem moratur: id quod *no correr en la piedra* dicunt. Paruo laboris impendio, leui temporis iactura territi Cofeae torrefactione propria pene vtuntur, inscitia humana viscera adurunt.

5. Alia nec parui facienda labes infertur seminum contritione non exacta; sedulo vitanda operarios monendo sancte suae laborae operationis leges obseruent. Ecca totius summa. Cum in mola Cacaoteria meta cylindrica lapidea super catillum lapideum subconcabo-planum, mensae inclinatum, semina tosta, fracta intercipiat, deorsum sursumque continuo manibus acta subigat atque stringat, illa in pastam oleo madidam comminuit, redigit; quae iterum Sacchari, tertio Cinnamomi polline permixta rite traiicitur, eoque elengantior habetur, quo remista et subtilior exit. Materia sorbilli praetiosissima, Theobroma merito dicta, ex nunc Hygieposis, Americarum Soteria dicenda; istisque questu, et cultu iuxta habenda. Igitur ex pasta, manibus exquisita munditiè tractata, tornantur cylindri, globuli, aut capsulis chartaceis inclusa, crate loculata succussis, adornantur tabellae, quae sub umbra aëre impuluere siccantur, durescunt (*b*). Post ali-

---

(b) *In laterculis hoc modo paratis quinque superficies papyro obtectae manent, quae oleum ex massa recenti dum siccatur imbibunt, aliquot dracmis diminuunt. Id in cylindrìs, et sphaerulis non accidit, nam siccae, si lubet, teguntur mundae vt serventur.*

quot dies scriniis conduntur, ocius inclusae odore inficiuntur mephitico, difficile delendo. Reconditae, ante duos tresve menses vsui non conceduntur, quippe certo, et si indeterminato tempore fermentatione concentrantur, meliorescunt, partibus oleosis, salinis, aromaticis mutuo correctis; hoc transacto humescunt, molliuntur, veterantur.

6. Conditiones, quibus Potio nostra, omni cura et studio digna, parari debet, vt vt prolixae, et minutiores videantur, minime post sunt habendae; paruula vel omissa, incondita, aspectu horrida, gustu ingrata euadit. ¿Quidni etiam saluti incommoda? Pastillum, radula vel quouis alio modo comminutum aqua diluitur, ea proportione vt huius unciis quinque illius uncia una respondeat: solutio frigida ad tempus in cucuma digesta, super carbones in clibano ardentes, fumo mephitico defiatos, imponitur, igne sensim viuiscente coquitur, variisque ebullitionibus cita, post quintam aut sextam momento requieta verticilli (*c*) turbine in vortices agitur, spumas attollitur, ad scyphum inclinata cucuma iterato extrahitur, fragrantia aëra replet. Potionis diurnae Encheiresis, vt sensus externos allicit, recreat! Potio, tumet ipsa, quantum internis prospicis! Per te animi, et corporis nostrae dotes eriguntur, vigent! Mens Philosophi meditationibus exhausta, tui poculo vigorem recuperat, alacris ad imagines redit. Astronomus

---

(c) *Verticilli isti bacilli sunt inferne strobilo aut cylindro striis, dentibus, anullis distincto structi, qui vario artificio gratiose dolantur, et* Molinillos *hispane dicuntur.*

tuapte munitus, coelo intentus, noctium inclementiam tolerat, obseruationis taedium sustinet, somni peruicaciam... sed quo me rapit? Atqui primus versionis scyphus optimus, qui Chocolatae flos et spiritus rector habetur; secundus itidem excellens, tertius inclinat, caeteri cadunt. Spumescens, ad huc calida exiguis haustibus sorbillatur, pane dehinc, aut biscocto imbibita vescitur. Quouis anni tempore, omnibus diebus cum segmentis panis artoptitii, solis vel butyro vaccino vnctis, ientaculum praebet nobilissimum, stomacho familiare, cephalicum, muniis vitae obeundis aptissimum, omni alio praeferendum. Super fructus nostros autumnales Musam, Psidium, Annonam assumpta gratissime sapit, facili et placida digestione fertur, ambrosia eructatur.

7. Plura de clibanis, cucumis, verticillis, scyphis, scriniis Chocolatariis; de illorum materia, forma, artificio, quibus alia aliis praestant, apparatus viaticus ditatur, essent dicenda; sed Tabularum angustia vetat. Forsan alio visura, vbi Chocolatae virtutes, quibus complexionibus quadret, quibus disconveniat, queisque morbis medeatur data opera tractentur. Id quo Medicos nostros exoratos volumus obseruationes proposito instituant, pioque animo recordentur Patronae nostrae Rosae, eiusque Matri, Chocolatae Potionem, vt Syncopis remedium, cognitam fuisse; eamque, ex consilio cum Angelo Tutelari habito, imminenti animi defectione afflictam virginem feliciter hausisse.

TITULARIS PHYSICA

Annus, non Terra fructificat.